

רשת הלכה

יצא לאור ע"י בית ההוראה
"שערי הוראה"
נערך ע"י הרב יוסף
אייזנשטיין שליט"א מרבני
בית ההוראה מו"צ ומח"ס
דעת הלכה וש"ע השל"ח
לפי סדר דף היומי בהלכה

"קו הרבנים" מענה 24 שעות ביממה: 0732-122-122

גליון 7 חג הסוכות

דיני ארבעת המינים באמצע החג

אתרוג

ח. **ניטל פיטמתו או עוקצו** לרמ"א פסולו משום חסר וכשר בשאר ימים. ויש פוסקים שניטל פיטמתו פסולו משום הדר, ואין להקל כל שבעה. ואם אי אפשר למצא אחר יש לסמוך על המקילים, אך לא לענין ברכה.

ואם יצטרף עוד ספק, יוכל לברך. וכגון בנפל הפיטם ולא נעשה גומא, וכל שכן אם נשאר משהן מהעץ. (שו"ע שם ס"ה, מ"ב ס"ק לו.)

ט. אתרוג שהיה בו **מראה פסול או יבש** לא יועיל שיחתוך הפסול ולהכשירו מטעם חסר, כי בא מכח פסול, ובמקום הדחק יש להקל. (שו"ע שם, מ"ב ס"ק לח.)

הדס

י. **הדס שנשרו רוב עליו** אף אם נשאר שני עלים ברובו פסול. (מ"ב ס"י תרמו ס"ק יז.)

יא. **נקטם עצו** אם אין עליו מכסים את הקטימה, פסול. ואף אם חסר רק עלה אחד. (ס"י תרמו ס"י) ויכול להכשירו אם יקטום העץ ושני העלים עד הקן שתחתיו. (שעה"צ לב.)

ואם עליו מכסים את עצו ואין ניכרת הקטימה כשר, ויש פוסלין וטוב להחמיר לכתחילה. (ס"י.) ואם נשאר אחד שלא קטום כשר בשעת הדחק. (ס"י תרנא ס"יא.)

ויש מכשירין אף אם אין עליו מכסים ראשו וניכרת הקטימה, כי לא פסלו כלל נקטם בהדס. (חזו"א קמו ל.)

ערבה

יב. נקטם ראשו פסול. (ס"י תרמו ס"ב.) נקטם בד אחד ונשאר אחד שלם הרי זה כנטל בד אחד של ערבה וצריך לחזור ולניטול ולברך. (מ"ב ס"י תרנא ס"ג.) וי"א שלא יברך. (שע"ת ס"ק כב.)

יג. **נדלדלו העלים** כנפרצו העלים ופסול ויש להחמיר כן כי הערבות מצויות. (מ"ב ס"י תרמו ס"ק"ט)

שאול

א. ביום הראשון צריך שיהא ארבעת המינים שלו אבל בשאר הימים כשר אף בשאול בלא קנין. ומותר ליטול לולב חבירו בלא דעת חבירו, כי נוח לו לאדם שיעשו מצוה בממונו, ורק לפעם אחת, אבל לכל שבעה ימים אפשר שמקפיד.

ואם בעליו עמו יזהר שישאלנו, וכל כן אם יודע שהוא מקפיד, ולהוציאו מבית הכנסת אסור. (שו"ע ס"י תרמט ס"ה, מ"ב ס"ק לד.)

חסר

ב. כל הפסולים משום חסר כשר מיום השני, (שו"ע שם.) אבל אם מוצא שלם מצוה ליטלו גם בשאר ימים. (ראב"ד בתמים דעים רלג, ביכורי יעקב ס"ק לו.)

הדר

ג. הפסולים משום הדר לרמב"ם כשר בשאר הימים, ולרא"ש צריך הדר כל שבעה, וכך פסק הרמ"א. (מ"ב ס"ק לה.)

לולב

ד. **נחלקה פסולו משום חסר** שאין זה לקיחה תמה והוא רק ביום הראשון, וכשר בשני. (מג"א ו, מ"ב י"ז.) ויש שהוכיחו מתוס' שפסולו משום הדר ופסול גם בשאר ימים. (רע"א בדו"ח ח"א ס"יט, חזו"א קמה ס"ד ט.) ויש להקל, כי יש מכשירים הדר בשאר ימים והוא ספק ספיקא. (חיים וברכה קפ"ג בשם מהרש"ם.) או כי העיקר כמג"א ומ"ב. (ארחות רבינו ח"ב, הגריש"א זצ"ל.)

ה. **נסדק פסולו משום חסר** (מג"א שם.) ויש סוברים משום הדר. (ריטב"א ור"ן בביה"ל ד"ה נסדק, רע"א שם.) ומ"מ כשר בשאר ימים. (ארחות רבינו שם, הגריש"א זצ"ל.)

ו. **יבש פסולו משום הדר**. (מ"ב כ"יא.)

ז. **נקטם פסולו משום שאינו הדר**. (מ"ב כז.)

דיני חול המועד המצויים

א. **שאינו לו מה יאכל**. (4) שאר **צרכי המועד** מותר רק מעשה הדיוט. (5) **צרכי רבים** לצורך המועד הותר אף מעשה אומן, ושלא לצורך המועד רק מעשה הדיוט. (מ"ב שם סק"א.)

אוכל נפש

א. מותר לעשות בחול המועד כל מלאכה שצריך לאוכל נפש. ואם יש לו מן המוכן בביתו מותר רק אם החדש עדיף בטיבו או טעמו. (ס"י תקלג ס"א, מ"ב סק"ז.)

א. חול המועד אסור במקצת מלאכות. (שו"ע ס"י תקל ס"יא.) יש סוברים שאיסורו מן התורה, ויש סוברים שאיסורו רק מדרבנן. (מ"ב סק"א.)

כללי מלאכות המותרות

ב. חמש אופנים התיירו במלאכת חול המועד. (1) **דבר האבד** אם לא יעשנו במועד, (מ"ב שם סק"א), מותר אף מעשה אומן, ובלא שינוי. (ס"י תקלז ס"א.) (2) **צורך אוכל נפש או צרכי הגוף** לצורך המועד מותר אף מעשה אומן. (3) **פועל**

ב. גם מכשירי אוכל נפש מותר לעשות אפילו במעשה אומן, כגון השחזת סכין, תיקון הכיריים, תיקון ברז מים במטבח או מקרר וכדומה. (סי' תקמ"ז).

צרכי הגוף

א. צרכי הגוף הרי הם כאוכל נפש, ולכן כל רחיצה מותר. (מ"ב סי' תקלא ס"ק כב). וכולל חימום המים ורחיצה בסבון נוזלי או מוצק, ולצחצח שיניים כדרכו. (שש"כ פס"ו כא).

ב. כל רפואה מותר, ואפילו מלאכה גמורה ואף לחולה שאין בו סכנה. (סי' תקלב ס"ב, מ"ב סק"ה). ואפילו מיחוש בעלמא. (אג"מ ח"ג עה, שש"כ פס"ו ס"כ, שבה"ל ח"ח קכה), וכל זה כשיש לו עכשיו צער ונזק, אבל אם אין לו צער ונזק להמתין אחר המועד, ימתינו. וכן אין לעשות טיפולי שיניים כשאין לו כאב שיניים, וכ"ש יישור או ניקוי שיניים. (אג"מ ח"ג עה, שש"כ פס"ו הע"י פח).

צרכי המועד

א. מותר לשטוף את רצפת הבית. (מנחת יו"ט קד סק"ב). ובגמר השטיפה מותר לשטוף ולסחוט המטלית הרטובה. (שש"כ פס"ו סמ"ז).

תספורת

א. תספורת אסור בחול המועד, אף שהוא צרכי המועד כדי שיתגלח קודם המועד. (מ"ב סי' תקלא ס"ג).

ב. אשה מותרת לגלח שערותיה, לצורך צניעות או לצורך מצוה. (דעת תורה ס"ב). וכן מותר להוציא שערות בפינצטה להתקשט. (עי' סי' תקמו ס"ה).

ג. סידור ותיקון פאה נכרית, בעצמה שלא ע"י אומן מותר, ע"י פאנית אסור. (זכרון שלמה חול המועד סי"ד בשם הגר"מ פיינשטיין ועוד).

ד. נטילת צפרניים אסור, ולצורך מצוה או רפואה מותר. (שו"ע סי' תקלב ס"א), ואם נטלן מערב יו"ט מותר ליטלן בחול המועד. (מ"ב שם ס"ק ב).

כיבוס

א. אין מכבסין בחול המועד. (שו"ע סי' תקלד ס"א). אף לצורך המועד, כדי שיכבס מערב יו"ט. (מ"ב סק"א). ולכן אף לא במכונת כביסה.

בגדים שמותר לכבס

ב. בגדים שדרכם להחליפם כל יום, נתלכלכו כולם כגון מגבות, גרביים, בגדי זיעה, מותר לכבס מה שצריך לו כעת. (שם).

ג. בגדי קטנים ביותר מותר כל הצריך להם, אף ארבע וחמשה בגדים בפעם אחת. (רמ"א שם). ובגדי סתם קטנים מותר רק מה שצריך לו כעת. (שם, ומ"ב ס"ק יא). אמנם אם מכבסם במכונת כביסה מותר להוסיף עוד בגדי קטנים, אבל לא של גדולים. (מנחת יצחק ח"ח סי' נ"ב).

קטן שנתלכלך בגדו היפה, אף אם יש לו בגד אחר שהוא פחות יפה, מותר לכבס בגדו היפה. (מבקשי תורה חוה"מ עמ' תסה בשם הגר"מ פיינשטיין. ויש לדון כמו כן אם מותר לכבס בשביל להלביש סט שוה לכל הילדים).

ד. מי שאין לו אלא בגד אחד ונתלכלך מותר לכבסו. (שו"ע שם), ואף אם לא כיבסם קודם החג. (כה"ח ס"ק יב). ויש

שהצריכו שיהא הוכחה מבגדו שאין לו עוד בגד, או בבגדי פשתן. (מ"ב שם סק"י).

ה. כתם מותר לכבס. (שו"ע שם). ובתנאי שלא היה קודם החג.

ו. צחצוח נעליים מותר. (אגרות משה ח"ה סי' לו). ונהגו שלא לצחצחם. (שש"כ פס"ו הע"י קפה בשם החזו"א). ולשטפם במים עד שיכלה הלכלוך מותר, אבל לא לשפשפם. (עיין מ"ב סי' שב ס"ק כ).

ז. מותר להבריש כובע מאבק. (מקור חיים סי' תקמא ס"ג ומ"ב סק"ז).

ח. מותר לגהץ בחול המועד. (מ"ב סי' תקמא סק"ט).

כתיבה

א. צרכי רבים אף שלא לצורך המועד, או צרכי יחיד לצורך המועד, ואף לשאול בשלום חבריו, התירו מלאכת מעשה הדיוט.

יש אומרים שכל כתיבה נחשב מעשה אומן, ויש אומרים שאף כתב מרובע הוא מעשה הדיוט חוץ מכתב אשורית, ונהגו להקל בכתב שלנו. (שו"ע סי' תקמא ס"א וס"ו). ונהגו לשנות קצת גם בכתב שלנו לעשות שורה עליונה עקומה. (מ"ב ס"ק לה). ויש לחוש בכתיבה נאה מרובעת. (ביה"ל ד"ה אפילו).

ב. דבר האבד מותר לכתוב אף בלא שינוי. (שו"ע שם ס"ז). ויש מחמירין שצריך לשנות. שעה"צ ס"ק כג).

ולכן מותר (1) לכתוב חשבונותיו ולחשב אותם שמא ישכח ויהא דבר האבד. (שם סי' ד ומ"ב ס"ק יח), וכעין זה להוציא תדפיס מחשבון בנק כדי שלא יבא להפסד, להפקיד שיק לכסות מינוס או אם חושש שיאבד לו, כתיבת שעות לימוד לקבל עליהם שכר, לכתוב מודעה של השבת אבידה. (שש"כ פס"ז ס"ז). קבלה או חשבונות בחנות. (חוט שני פ"ט סק"ג). (2) כתיבת חידושי תורה או תשובה בהלכה, (סי' ט). (3) לצלם במצלמה דבר שמזדמן לו עכשיו ולא יחזור, (שש"כ פס"ד הע"י קה), ויש שהחמירו בזה (ארחות רבינו ח"ב עמ' קכב) אך במצלמה דיגיטלית שנהנה מיד מזה צ"ע. (חוט שני חוה"מ עמ' רמט).

ג. הקלדה במחשב בלי הדפסה, או הקשת מספרים בטלפון ושמירתם, או חשבון במחשבון, מותר לצורך המועד, או לצרכי רבים או צרכי מצוה אף שאינו לצורך המועד. (חוה"מ פ"ו צח). ועדיף להקליד מלכתוב בכתב יד. (אמרי יעקב ח"א סי' ו). ויש להמנע מלהקליד במחשב בחול המועד. (מבית לוי פק"ז סי"ז).

ד. הדפסה במדפסת נחלקו הפוסקים אם נחשב מעשה אומן או הדיוט, וראוי להמנע לצורך המועד, אלא לצורכי רבים או דבר האבד. (חוה"מ פ"ו צ). אין לפתח תמונות כי זה מעשה אומן. (שש"כ פס"ד הע"י קה).

ה. צילום מסמכים ושליחת פקס, מותר לצורך המועד. (באר משה ח"ז לט). וכן מותר הקלטה במכשיר הקלטה לצורך המועד או דבר האבד.

ו. מותר לתקן ולהגיה ס"ת או נביאים אף דברים שהם רק מנהג, כשאין להם בבית כנסת זה ס"ת אחר. (שו"ע סי' תקמא ס"ב מ"ב סק"ז).

ז. מותר לכתוב שטר תנאים של שידוכין שגמרו בחול המועד, (שו"ע סי' תקמה ס"ה). וכותבים רק שטר אחד. (חוט שני פ"י סק"ד) ואם גמרו השידוך לפני המועד יכינו קודם המועד.

ח. מותר לתת לילדים לכתוב ולצייר לתענוג, כי זה לצורך המועד. (חזו"מ פ"ו עה). ויש אוסרים כי בגדלותם זה מעשה אומן. (אבני ישפה בשם הגר"ש אלישיב)

סחורה

א. כל סחורה אסורה, ואם מזדמן לו ריוח מרובה במועד יכול למכור בצנעה, ויוציא לשמחת יו"ט יותר ממה שהיה בדעתו להוציא. (תקלט ס"א).

ב. דבר שאינו מצוי אחר המועד, מותר לקנות ולמכור. (סי' תקלט ס"ה). והרבה מהאחרונים קראו תגר על הקלות שנוהגים בענין משא ומתן בחול המועד, ולא מצאתי להם תקנה. (ביה"ל שם ד"ה אינו). וטוב יעשה אם יעשה שאלת חכם כדי שלא יהא חול המועד כחול. (שש"כ פס"ז ס"ל).

ג. חנויות מזון המוכרות לצורך המועד מותרים למכור בחול המועד כדרכם. (סי' תקלט ס"ג-יא).

ד. מותר לשלם חשבונות מים חשמל טלפון ארנונה, אם זמן פרעונם בחול המועד ולא היה בידו לשלם

קודם החג או ששכחם, ואם ישלם אחר החג יפסיד ריבית או הנחה. (שש"כ פס"ז ס"ז).

ה. פעולות בנזק אין לעשות אלא אם כן הוי דבר האבד. (מבית לוי פק"ז ס"ז)

תיקונים שונים

א. דלת הבית והמנעול ומפתח שנשברו אפילו מערב יו"ט, מותר לתקנם אף מעשה אומן, כי זה הפסד גדול להניח דלת פתוח או שבור. (סי' תק"מ ס"ד)

ב. תיקון תנור חימום או חלון או מזגן או מאור מותר אף שזה מעשה אומן, כי נחשבים כחולים לענין זה. וטוב לתקנו ע"י נכרי. (ע"י מ"ב סי' תקמ"א ס"ק יט, מבית לוי פק"ז ס"ז)

ג. מותר לתקן מעשה הדיוט מקלחת ואמבטיה ובית הכסא בבית. (ע"י שעה"צ תקמ"ד ס"ו, שש"כ פס"ו ע"י ר"ז).

ד. תפירה אסור בחול המועד. ואם נקרע הבגד או מכפלת או כפתור יתפור בשינוי תפירות רחבות או כפתור כשיש ארבעה נקבים יתפור שנים, או שלא במקומו המדויק. (סי' תקמ"א ס"ה, מבית לוי פק"ז ס"ג).

ה. משקפיים שנשברו מותר לתקנם. (שבה"ל ח"ד ר"ד)

דיני נטילת ידים

סימן קסה

ואם קשה לו ליטול שני נטילות או אם בדיעבד נוטל נטילה אחת לאכילה, יברך תחילה על נטילת ידים ואחר כך אשר יצר, ואינו הפסק. (מ"ב סק"ב).

ג. העושה צרכיו באמצע הסעודה נוטל פעם אחת ומברך על נטילת ידים ואשר יצר, כיון שאין צריך לברך המוציא. (מ"ב שם).

מי נוטל תחילה

ד. בסעודה שרבים מסובין בה הגדול נוטל תחילה ולרא"ש באחרונה כדי שלא יפסיק וידבר. והנכון כדי שלא ישהו הרבה ויבואו לדיבור טוב שהגדול יטון תחילה ולא יוציאם בברכת המוציא, רק כל אחד יטול ויברך לעצמו. (שו"ע ס"ב מ"ב סק"ה) ובשבת שצריך להוציאם בלחם משנה לרא"ש יטול באחרונה.

סימן קסו

ב. דברים לצורך הסעודה מותר להפסיק. (מ"ב סק"ב).

הליכה שאינו הפסק

ג. אם הולך קודם הניגוב אף לבית אחר אינו הפסק. (מ"ב סק"ד, חזו"א סי' כד ט). ואם הולך ממקום הנטילה למקום הסעודה אינו הפסק כי הוא צורך הסעודה. ואם אפשר לכתחילה יטול סמוך למקום הסעודה. (שו"ע הרב ס"א).

ד. אם שוהה כדי שכל המסובים יטלו ידיהם אינו הפסק כי היא צורך הסעודה אבל בסעודות גדולות נתבאר בסימן הקודם שלא יפסיקו. (חזו"א סי' כה ח).

הכנה לנטילה

א. כל אדם יבדוק עצמו ליפנות קודם הנטילה. (מ"ב סק"א).

העושה צרכיו קודם הסעודה

ב. העושה צרכיו ורוצה לאכול יטול נטילה שאינה גמורה רק משום נקיות ויברך אשר יצר, ויטול שנית ויברך על נטילת ידים. ואין ליטול רק פעם אחת כי אם יברך קודם אשר יצר הרי זה הפסק בין נטילה לברכה, ואם יברך על נטילה ואשר יצר הוי הפסק בין נטילה להמוציא, ואין להניח אשר יצר לאחר המוציא כי חיובה מיד. (שו"ע ס"א מ"ב סק"ב).

ב. אם רוצה ליטול רק פעם אחת אחר שנטל ידיו בפחות מרביעית ישפשם ויברך אשר יצר ונוטל מים שניים ובניגוב מברך על נטילת ידים. (שו"ע שם)

הפסק בין נטילה לסעודה

א. לכתחילה לא יפסיק בין ניגוב הידים לברכת המוציא, ונחלקו אם הפסק הוא רק כשמתעסק בדבר אחר או בשיחה מרובה או אפילו שהיה מועטת וכל שכן שיחה מועטת נחשב הפסק, והוא כדי הילוך כ"ב אמה, ובהליכה מבית אחר אף בהליכה מועטת, וטוב לזהר בזה, ובשלא לצורך אין לשהות כלל. (שו"ע ס"א מ"ב סק"א-ו).

ובדיעבד אף אם הפסיק הרבה אין צריך לחזור ליטול ידיו אלא אם הסיח דעתו משמירתם. (מ"ב סק"ו). ואם הפסיק בדיבור יחזור ויטול. (קצש"ע סי' מא ס"ב, אג"מ או"ח ח"ב מח).

תפילה על מזונו

ה. מצוה להתפלל כל יום על מזונו, וי"א שיכול לומר תפילה זו אחר הנטילה דנחשב כצורך סעודה, ויש שנהגו

לומר מזמור ה' רועי בין נטילה להמוציא, וטוב יותר לאמרו אחר אכילת ברכת המוציא. (מ"ב ס"ק יג).

סימן קסז

מקום הבציעה

א. קודם הברכה בוצע בפת במקום שנאפה היטב, ויחתוך מהצד העליון והתחתון. ובפרוסה יכול לבצוע במקום שנפרס ומצד העליון והתחתון. ואין לחתוך במקום שנשרף או נדבק בעפר לברכת המוציא. (שו"ע ס"א, מ"ב ס"ק יג).

שיעור החתיכה

ב. יחתוך בפת מעט, שאם יאחוז בפרוסה יעלה הככר עמו, שאם לא כן נחשב כפרוסה וצריך לברך על שלם, ואף שאם יאחז בככר יעלה הפרוסה עמו לא נחשב שלם, ויניחה מחוברת ואחר שסיים הברכה יפרידה כדי שתכלה הברכה בשלם. (שו"ע שם, מ"ב ס"ק יד-ה).

ג. בשבת ויום טוב שצריך לברך על לחם משנה לא יחתוך בככר עד אחר הברכה כדי שיהיו שלימות, ושמא ישברו קודם הברכה או לא יעלה הככר בפרוסה, ואם חתך כמו בחול לא הפסיד כי עדיין הוא שלם. (שו"ע שם, מ"ב ס"ק יז).

גודל הפרוסה

ד. לא יבצע פחות מכזית כי נראה כצר עין, ולא יותר מכביצה כי נראה כרעבתן, והיינו בחול ואוכל לבדו. ויכול לחתוך חתיכה גדולה וממנה פרוסה להמוציא. (שו"ע שם, מ"ב ס"ק ט).

ד. בשבת שמרבים בסעודה או כשאוכל עם עוד בני אדם יכול לחתוך כפי הצריך לו לתת לכל אחד כזית מהפרוסה. (שו"ע שם, מ"ב ס"ק יב-יד).

ברכת המוציא

ה. יברך המוציא לחם מן הארץ. ואם ברך מוציא יצא. ויתן רוח בין לחם ובין מן. (שו"ע ס"ב, מ"ב ס"ק יט).

ו. אם המסובים רוצים לצאת בברכתו יכוננו לבם לשמוע הברכה, ויענו אמן, ובדיעבד אינו מעכב, והמברך יכוין לאמן שאומרים כי נכון לכתחילה לכוון לצאת בעניית אמן שעונה העונה. (שו"ע שם, מ"ב ס"ק כ).

ז. אין לברך קודם שיתפוס הלחם, כדי שיהא סמוך לעשייתו. ובדיעבד אם בירך ואחר כך נטלו בידו אין צריך לחזור ולברך. (שו"ע ס"ג, מ"ב ס"ק כב).

עשר מצוות בפת

ח. יש עשר מצוות התלויות בפת, וכנגדן טוב שיתן שתי ידיו שיש בהן עשר אצבעות על הפת, ואם לבוש בבתי ידים נכון שיסירם בשעת הברכה. וכשיאמר השם יגביה הככר ובשבת יגביה שניהם. (שו"ע ס"ד, מ"ב ס"ק כב).

וכן כנגדן יש עשר תיבות בברכת המוציא, ובפסוקים מצמיח חציר לבהמה, עיני כל אליך ישברו, ארץ חיטה ושעורה, ויתן לך. (שו"ע שם).

ט. עשר מצוות בפת בחרישה לא תחרוש בשור וחמור

יחדיו, בזריעה שדך לא תזרע כלאים, בדישה לא תחסום שור בדישו, לקט שכחה פאה, תרומה ומעשר ראשון ושני וחלה. (מ"ב ס"ק כד).

מלח

י. לא יבצע ולא יתחיל לברך עד שיביאו לפניו מלח או ליפתן ללפת הפת, ואף אם יתאחר קצת נכון להמתין מלברך, כי זה מכבוד הברכה, ועוד שלא יצטרך להפסיק בין ברכה לטעימה, ואם בירך ימתין קצת מלאכול עד שיביאו המלח, ואם רבים המסובים ימתין עד שיביאו לפני כל אחד ואחד. (שו"ע ס"ד, מ"ב ס"ק כה-כו). ובזמנינו שאוכלים כולם על שולחן אחד די להניח לפני הבוע. (כה"ח ס"ק לה).

יא. אם אוכל פת נקיה או או מתובלת בתבלין או מלח כפת שלנו או שנתכוין לאכול פת חריבה אינו צריך להמתין למלח. ומכל מקום מצוה להביא מלח כי השולחן כמזבח והאכילה לחזק כוחותיו לעבודת השם כקרבן ונאמר על כל קרבנך תקריב מלח. וכתבו המקובלים לטבול פרוסת המוציא במלח ג' פעמים. (שו"ע שם, מ"ב ס"ק לא-לב).

הפסק בין ברכה לאכילה

יב לא ישיח בין ברכה לאכילה אלא יאכל מיד, ולכתחילה לא יפסיק אף בשתיקה יותר מכדי דיבור, ואם שח אפילו תיבה אחת שלא מענין הברכה ואכילה חוזר ומברך. ולא יענה אמן על ברכתו של חברו קודם שיטעום מברכתו. (שו"ע ס"ו, מ"ב ס"ק לד-לה). ואם ענה אמן על אותו סוג ברכה שהוא בירך אינו חוזר ואם על ברכה אחרת חוזר ומברך. (שעה"צ סי' רט וסק"ב, ששי"כ פמ"ח ס"ז בשם הגרש"ז אורבך).

בליעה או לעיסה

יג. לא ישיח עד שיבלע מהפת, ואם שח בעודו לועס צ"ע אם צריך לחזור ולברך. ולח"א אם כבר בלע הטעם שמצץ מהפת אינו חוזר ומברך. אמנם אין צריך שיאכל כזית, וטוב שיאכל התחילה שיעור כזית. (מ"ב ס"ק לה).

שח מענין הסעודה

יד. מותר לדבר מענין הברכה והסעודה כגון להביא מלח או ליפתן, או תנו אוכל לפלוני או לבהמה כי אסור לטעם קודם שיתן לבהמתו, אבל לשתות מותר. ולכתחילה לא יפסיק כלל. (שו"ע שם, מ"ב ס"ק לו-מ).

טו. אם הבוצע לא שח לרמ"א לכתחילה לא ישיחו שאר המסובים אבל אם שחו אין צריכים לברך כי כבר חלה ברכת המברך. ולכל האחרונים גם אם השומעים שחו קודם טעימתן צריכים לברך. ואם המברך שח והשומעים לא הפסיקו לכאורה אין יוצאים בברכה, וצ"ע לדינא. (שו"ע שם, מ"ב ס"ק מג). וספק ברכות להקל. (כה"ח ס"ק נט).